

още доста материалъ за научно изследване, както въ старитѣ рѣкописи, така и въ живитѣ още приказки и пѣсни.

11. *Литературата на Търновското царство (1186—1398)*. Възстановяването на българското царство, разбира се, оказало известно влияние и върху литературата. Езикътъ презъ този периодъ претърпѣлъ голѣми промѣни. Отъ всички страни въ „словѣнския“ писменъ езикъ нахлуватъ особенитѣ на народнитѣ наречия. Въ XIV в. тукъ-тамъ се появява вече и членътъ (стр. 75). Поради погрѣшната употреба на юсовѣтъ, които повечето се произнасяли като ъ, възникватъ неизказани комбинации. Къмъ това се прибавили явни гърцизми.

Точна картина за онова, което сж чели образованитѣ българи, даватъ т. н. *сборници*, съдържащи, наредъ съ откъслечитѣ съ богословско съдържание, многобройни апокрифи, приказки, чудеса, легенди и статии съ свѣтско съдържание. Преводитѣ отъ грѣцки не се прекратили. Въ 1211 г. царь Борилъ заповѣдалъ да преведатъ законника противъ богомилитѣ<sup>33</sup>. Философията на неоплатоничитѣ станала достъпна чрезъ превода на Дионисия Ареопагита, направенъ отъ монаха Исая въ 1371 г. (стр. 252). Оригинални произведения сж службитѣ на народнитѣ светци и легендитѣ за тѣхъ, напр., за Иванъ Рилски, за царь Петра и др. Рано се почнала и размѣната на легенди между руси и сѣрби; въ единъ български синаксаръ отъ 1330 г. има вече житията на Бориса и Глѣба, на княгиня Олга и т. н.

Нашето внимание приковава къмъ себе си преди всичко *историческата литература*. Български лѣтописи не сж още познати, но че такива е имало — за това имаме много ясни и убедителни доказателства и ние се надѣваме, че все нѣкой таквъ рѣкописъ ще да се е спасилъ отъ вандализма на турци и фанариоти. Царь Калоянъ съобщилъ на папата, че е изследвалъ старитѣ отечествени книги, както и законитѣ на предшественицитѣ си и намѣрилъ тамъ, че Симеонъ, Петъръ и Самуилъ получили корона отъ Римъ<sup>34</sup>. Въ българския Номоканонъ въ букурещката митрополитска библиотека Григоровичъ прочелъ една статия за лъжеучителитѣ, гдето между другото се казва: „кождо рече, якоже рече Йоаннъ Асѣнъ царь, иже въ лѣтописци написано“<sup>35</sup>. Лѣтописецъ Паисий (1762) се позовава на *търновски лѣтописъ*<sup>36</sup>. Впрочемъ, все пакъ имаменѣколко статии и фрагменти съ историческо съдържание, а именно: известия за *основаване на българската патриаршия* въ 1235 г., *поменикъ* на починалитѣ царе, царици, патриарси, епископи и боляри, *прегледъ на народитѣ и езицитѣ*, въ който народитѣ се сравняватъ съ животни (отнася се приблизително къмъ началото на XIII в.), прибавениятъ тукъ *прегледъ на езицитѣ и на писанията* и намѣрениятъ отъ Захариева пергаментенъ листъ отъ хроника, въ който се говори за манастира Лъвъкъ въ Родопъ<sup>37</sup>.

Вънъ отъ всичко това, въ България били съставени и две голѣми компилации на всемирни хроники, които преминали сжщо въ Русия и въ Сѣрбия. Първата рецензия на *лѣтописеца елински и римски* (до 963 г.) е съставена отъ преводи на Малала, Амртола, на приказката за Александра Велики, библията и нѣкои апокрифи; пакъ тукъ се срѣща много пжти вече споменуваниятъ списъкъ на българскитѣ царе (стр. 87). Втората рецензия, при обработката на която, освенъ византийцитѣ, използвали и руския Несторъ, довежда събитията до 1204 г. *Хрониграфъ, еже естъ лѣтописецъ*, който се свършва съ падането на Цариградъ въ 1453 г., намѣрилъ толкова радушенъ приемъ въ Русия, че издържалъ тамъ още три нови редакции (първата въ 1512 г.). Авторитѣ му знаели Нестора, Доментиана, Цамблака, Константина Костенечки и др. славянски писатели. За българската история, за Бориса,